

3. Фаустова М. О. Науково-дослідна робота студентів на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології як невід'ємна складова навчально-виховного процесу у вищих медичних навчальних закладах / М. О. Фаустова, В. П. Полянська, Я. О. Басараб // Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання якості освіти» (Тернопіль, 12-13 травня, 2016 р.). - Тернопіль:ТДМУ, 2016. – Т. 1. – С. 300 – 301.
4. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58 – 64.
5. Шумакова Н. В. Инновационные технологии в системе профессиональной подготовки студентов / Н. В. Шумакова// Молодой ученый. – 2013. - №5. – С. 787 – 789.

УДК 37.014.4

Потяженко М. М., Люлька Н. О., Кітура О. Є., Настрога Т.В., Соколюк Н. В.

**ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава
ПІСЛЯДИПЛОМНА ПІДГОТОВКА ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ МЕДИЦИНИ
НЕВІДКЛАДНИХ СТАНІВ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ**

Розглядаються особливості організації післядипломної освіти лікарів-інтернів медицини невідкладних станів на кафедрі внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів із шкірними та венеричними хворобами ВДНЗУ «УМСА» відповідно до філософських концепцій освіти дорослих, концептуальних засад неперервної освіти, викладених у документах ЮНЕСКО, та в контексті нового Закону України «Про освіту».

Ключові слова: *післядипломна освіта, неперервна освіта, лікарі, швидка медична допомога, внутрішні хвороби, психолого-педагогічні засади формування фахівців.*

This paper considers peculiarities of the organization of postgraduate education of internship doctors of emergency medicine at the Department of internal medicine and emergency medicine with skin and venereal diseases of the UMSA in accordance with philosophical concepts of adult education, conceptual principles of continuous education presented in the documents of UNESCO and in the context of the new Law of Ukraine “On education”.

Keywords: *postgraduate education, continuous education, doctors, emergency medical aid, internal diseases, psychological and pedagogical principles of formation of specialists.*

Рассмотрены особенности организации последипломного образования врачей-интернов медицины неотложных состояний на кафедре внутренних болезней и медицины неотложных состояний с кожными и венерическими болезнями ВГУЗУ «УМСА» в соответствии с философскими концепциями образования взрослых, концептуальными основами непрерывного образования, изложенными в документах ЮНЕСКО, а также в контексте нового Закона Украины «Об образовании».

Ключевые слова: *последипломное образование, непрерывное образование, врачи, скорая медицинская помощь, внутренние болезни, психолого-педагогические основы формирования специалистов.*

У наш час в Україні склалася нова ситуація в освіті, зумовлена затвердженням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року і прийняттям нового Закону «Про освіту» [1].

Першочерговим завданням розвитку вітчизняної системи освіти є підвищення її якості, що полягає в досягненні високого ступеня відповідності якості надання освітніх послуг запитам суспільства.

Післядипломна освіта займає пріоритетне місце в національній системі безперервної освіти і спрямована (відповідно до Закону України «Про освіту») на здобуття нових і вдосконалення наявних компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду.

У Законі «Про освіту» підвищення кваліфікації, як і післядипломна освіта, розглядається в ролі складника освіти дорослих і передбачає «освіту впродовж життя, спрямовану на реалізацію права кожної повнолітньої особи *на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб*» [1].

Підвалини розвитку сучасної освіти дорослих закладено у вказівках експертів ЮНЕСКО, зокрема Рапорті Е. Фора, працях відомого французького теоретика в галузі безперервної освіти П. Ленгранда, який, власне, вперше представив концепцію "неперервної освіти" та досліджував сфери самоосвіти дорослих [2].

У Рапорті «Освіта – тут захований скарб», який підготувала для ЮНЕСКО комісія на чолі з Жаком Делором, проблема навчання впродовж цілого життя була підкреслена в окремому розділі та розглянута як одне з головних завдань і змін у освіті ХХІ століття; приймаючи нову форму, «безперервне навчання «виходить за рамки того, що практикувалось до цього часу (...), а саме за рамки підвищення кваліфікації, вдосконалення та професійної підтримки дорослих» [5].

Указівки, записані в Рапорті, мають бути загальною рекомендацією для влади й освітніх закладів. У ньому сформульовано чотири основні підвалини сучасної освіти:

- *«вчитися, щоб знати, об'єднуючи загальну культуру з можливістю поглибленого вивчення невеликої кількості дисциплін;*
- *вчитися, щоб діяти з метою здобуття не тільки професійної кваліфікації, а найважливіше – компетентності;*
- *вчитися, щоб жити в злагоді з іншими, розуміти їх, прагнути взаєморозуміння і миру;*
- *вчитися, щоб бути – щоб легше досягти повного розвитку власної особистості та бути спроможним постійно діяти, поширюючи особисту незалежність, притримуючись власної думки й усвідомлюючи особисту відповідальність» [5].*

Ці головні елементи мають бути в основі нових напрямів загальної, позашкільної освіти й освіти дорослих, а також нової системи підготовки і вдосконалення фахівців у закладах вищої освіти.

У праці Ю. Пултужицького [8] у контексті аналізу змісту ідеї навчання дорослих ідеться про представлення трьох концепцій освіти дорослих, сформульованих видатними фахівцями-андрагогами – концепції моделі ланцюга взаємодії П. Кросс; концепції парадигми очікуваної вартості та теорії духовного розвитку особистості Х. Бі.

«Однією з найбільш визнаних вважається концепція американки П. Кросс. Вона назвала свою концепцію моделлю ланцюга взаємодії, в якому потреби та очікування реалізації цілі можливі не тільки завдяки власній активності та

самооцінці, але також завдяки допомозі освітніх закладів та осіб, залучених у процес освіти» [8].

Згідно з баченням К. Рубенсона, який назвав свою позицію парадигмою очікуваної вартості, в основі цього процесу освіти дорослих «лежать потреби одиниці та пошук предметів і стану речей, які дозволяють реалізувати ці потреби. Така активність реалізується як навчальний процес, що веде до нових цінностей, якими можуть бути підвищення кваліфікаційної категорії, отримання визнання у середовищі, набуття нових знань і вмінь» [8].

За Ю. Пултужицьким, останніми роками найбільш поширеною концепцією участі дорослих у освітній діяльності стала теорія духовного розвитку особистості Х. Бі. Згідно з цією теорією розвиток людини – це процес, що відбувається впродовж цілого життя і, проходячи певні стадії, веде до зрілості, в якій особистість отримує *почуття свободи в рамках суспільного простору, в якому може реалізувати себе*.

Можемо побачити близький зв'язок викладених вище філософських концепцій освіти дорослих із професійним удосконаленням у сфері післядипломної освіти в Україні, зокрема фахівців медичної галузі. Пошук найбільш доцільних форм освітньої активності лікарів та лікарів-інтернів, необхідність розвитку в них бажання самовдосконалюватися і надання порад у процесі самоосвіти і вдосконалення – елементи, що об'єднують цю діяльність із ідеями сучасної андрагогіки та вказівками ЮНЕСКО щодо розвитку освіти у XXI столітті.

Діяльність кафедри внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів ВДНЗУ «УМСА» в контексті ідеї освіти впродовж цілого життя

Погоджуючись із вищевикладеними концептуальними засадами безперервної освіти, вважаємо, що уніфіковані типові програми і навчальні плани післядипломного навчання, перш за все високопрофесійні спеціалісти-викладачі – це складові головних умов ефективної післядипломної освіти фахівців медичного профілю, зокрема на кафедрі внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів з шкірними та венеричними хворобами ВДНЗУ «УМСА».

Аналізуючи проблематику навчання лікарів медицини невідкладних станів – лікарів-інтернів та лікарів-курсантів – у контексті стратегії освіти впродовж цілого життя, колектив кафедри орієнтується на підтримку і розвиток європейських стандартів якості післядипломної освіти, які враховують демократизацію й оновлення змісту освіти.

На основі розгляду принципів, що творять контекст дидактичної ситуації дорослого учня, доходимо висновку, що ефективна реалізація процесу післядипломного навчання залежить від пошани індивідуальних якостей особистості, уваги до професійних потреб і запитів фахівців медичної галузі.

У цьому сенсі в процесі організації післядипломної підготовки (інтернатури) лікарів із фахів «Внутрішні хвороби» та «Медицина невідкладних станів», усіх лікарів-інтернів зі спеціальності «Лікувальна справа» колектив кафедри враховує такі універсальні психолого-педагогічні засади:

1. *Навчання дорослих – це суспільний процес*: навчаючись, дорослі використовують не тільки власний досвід, а й беруть під увагу поведінку інших дорослих, постійно оцінюючи, чий досвід може їм допомогти у досягненні власних цілей.

2. *Навчання дорослих – це активний процес*. П. Фрейре твердить, що що пріоритет у навчанні – не накопичення та зберігання знань, а їх верифікація

(перевірка). Слід пам'ятати, що дорослі критично сприймають інформацію. Спочатку вони ознайомлюються з нею, піддають її внутрішній суб'єктивній перевірці та після порівняння залишають тільки ту частину, яку вважають для себе корисною. Те саме і з формуванням умінь. Дорослі формують нові вміння, співвідносять їх із наявними та намагаються їх поєднувати і використовувати. На основі чергового досвіду по-новому окреслюють досягнутий досі стандарт. Після цього впроваджують чергові зміни та знову роблять порівняння. Усі ці процедури дають дорослим змогу відчувати, що вони «панують» над процесом навчання. Варто створити дорослим учням такий комфорт.

3. *Час між формалізованими навчальними зустрічами (заняттями, самостійною, груповою роботою) має бути часом навчальної активності.* Час навчальної активності – це перш за все час практичної реалізації тез і рефлексій, сприйнятих на заняттях. Часто тільки після завершення занять опрацьований на них матеріал набирає емоційного виміру (зникають стрес, напруження), пізнавального (учасники впорядковують отриману інформацію, аналізують і порівнюють факти) та практичного виміру.

4. *Навчання дорослих має бути гнучким.* Програма навчання (зміст) має брати під увагу очікування учасників, провокувати до дискусії, до індивідуальних і групових роздумів над офертою навчання. Поєднання пропозицій викладача та групи щодо змісту навчання веде до діалогу й узгодження очікувань обох сторін із метою ефективного засвоєння знань.

5. *Відповідний рівень емоційного напруження мотивує дорослих до навчання.* Багато андрагогів звертають у цьому випадку увагу на явище «перебування на хвилі», яке описується в психологічній літературі. У його основі – сума позитивних емоцій, які наповнюють нас як при виконанні повсякденних справ, так і під час цікавих і захопливих занять. Такий стан у тих, хто навчається, можна викликати, дотримуючись рівноваги між рівнем їхньої компетентності та рівнем вимог, які ставить викладач у завданнях. Якщо рівень компетентності перевищує рівень завдань, виникає нудьга. Якщо вимоги переростають можливості учнів, закрадається страх. Бажаний стан міститься поміж нудьгою і страхом. Тому завдання викладача – вміло викликати бажаний стан емоційного напруження.

6. *Освіта дорослих віддає перевагу холістичному (цілісному, комплексному) підходу.* Дедалі частіше в сучасній освіті ті чи інші тематичні навчальні зустрічі замінюються на заняття із застосуванням комплексного підходу. Ідея конструювання навчальної пропозиції, яка містить інформацію з різних наук, набирає щоразу ширшої популярності [6].

Із метою посилити вплив на ефективність післядипломного навчання кафедрою внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів з шкірними та венеричними хворобами здійснено низку організаційно-методичних заходів.

У підготовці лікарів-інтернів застосовуємо демократичний підхід, що відображає «психологічну погодженість» програми вчителя й учня.

У програму первинної спеціалізації лікарів-інтернів та вторинної підготовки лікарів-курсантів із фаху «Медицина невідкладних станів» були включені питання вивчення невідкладних станів не тільки на профільній кафедрі, а і на суміжних кафедрах: акушерства та гінекології, неврології, педіатрії, офтальмології, отоларингології, щелепно-лицьової хірургії, травматології, хірургії, анестезіології та реанімації, інфекційних хвороб та медицини катастроф. Тривалість занять на цих кафедрах була різною – від 4–6 до 8–12 годин. Така потреба зумовлюється

необхідністю для лікаря медицини невідкладних станів за досить короткий час вирішити питання діагностики, в максимально можливому обсязі надати медичну допомогу та вирішити питання подальшої тактики, а також широким діапазоном патологічних проявів симптомів, на які має реагувати фахівець служби швидкої медичної допомоги.

Із метою уникнення розходжень між змістом післядипломного навчання інтернів і потребами практичної медицини в процесі навчання в інтернатурі викладачами кафедри увага приділяється перш за все формуванню вмінь, потрібних у конкретній практичній діяльності. Відповідно, лікар-інтерн проходить практичну підготовку в усіх спеціалізованих відділеннях обласних та міських лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я.

Широко застосовується індивідуальне навчання, особливо з надбання необхідних практичних навичок, під керівництвом досвідчених викладачів та лікарів-практиків, що приводить до чіткої організації роботи кожного інтерна, якісного виконання навчальної програми з теоретичних питань, засвоєння практичних навичок і комп'ютерного тестування.

Особлива увага надається вивченню стандартів та алгоритмів надання допомоги при невідкладних станах. Для реалізації цього завдання колективом кафедри створені методичні рекомендації та навчальні посібники [3; 4; 7; 9], які, крім викладення основного матеріалу, містять ситуаційні задачі, максимально наближені до конкретної клінічної ситуації.

У процесі післядипломної освіти використовуються такі форми навчання як семінари у вигляді дискусій, ділові ігри, аналіз історій хвороби, клінічні розбори, демонстрація хворих.

Інтерни залучаються до участі в клінічних і патанатомічних клінічних обходах, консультативних прийомах, які проводять провідні фахівці кафедри.

У зв'язку з появою принципово нових груп лікарських препаратів викладачами циклів забезпечується корегування, вивчення особливостей використання фармакологічних чинників при тій чи іншій патології, особливо в ургентних ситуаціях.

Створені умови для вільного фахового розвитку особистості лікаря-інтерна, його мислення і загальної культури шляхом залучення до просвітницької, суспільно-громадської, оздоровчо-спортивної, правоохоронної роботи. У 2016–2017 навчальному році в межах наукової роботи молодих учених активізовано дослідження «Лікар у боротьбі з неінфекційними захворюваннями: почни із себе». Дослідження передбачає вивчення внутрішньоемоційної сформованості поглядів на здоровий спосіб життя та скринінг факторів ризику в лікарів-інтернів, які навчаються на кафедрі.

Висновки

Отже, модернізація процесу підвищення кваліфікації лікарських кадрів відповідно до світових стандартів має відбуватися на засадах персоналізованого підходу на основі системного оновлення змісту навчання, технологічного комплексу, форм навчання, системи оцінювання результатів навчання.

Кафедра внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів із шкірними та венеричними хворобами ВДНЗУ «УМСА» провадить діяльність щодо підвищення якості післядипломної освіти лікарів медицини невідкладних станів у контексті стратегії освіти впродовж цілого життя, орієнтуючись на підтримку і розвиток європейських стандартів якості післядипломної освіти, особливу увагу приділяючи

врахуванню індивідуальних якостей особистості, професійних потреб і запитів фахівців медичної галузі.

«Узявши під увагу все, що було сказано вище, варто поставити питання: «Яка філософія роботи тренера? Можна з певністю сказати тільки одне: цим завданням є поширення меж свободи людини у світі за допомогою навчання» [6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380.
2. Ленгранд П. Сфери перманентної самоосвіти / П. Ленгранд; переклад І. Войнар та Я. Кубін. – Варшава, 1995.
3. Організаційно-методичні питання інтернатури зі спеціальності «Внутрішні хвороби» на заочній частині навчання в базових лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я : методичні рекомендації / М. М. Потяженко, О. Є. Кітура, Н. Л. Соколюк, Н. О. Люлька, Т. В. Настрога, С. О. Гаєвський, Є. О. Величко. – Полтава, 2016. – 170 с.
4. Організаційно-методичні питання інтернатури зі спеціальності «Медицина невідкладних станів» на заочній частині навчання в базових лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я: методичні рекомендації / М. М. Потяженко, О. Є. Кітура, Н. Л. Соколюк, Н. О. Люлька, Т. В. Настрога, С. О. Гаєвський, І. Ткач. – Полтава, 2016. – 132 с.
5. Освіта – тут захований скарб. Звіт для ЮНЕСКО Міжнародної комісії освіти для XXI століття (Learning: The Treasure Within). – Видавництво ЮНЕСКО, 1996. – С. 25. Ця електронна версія основних положень Доповіді підготовлена МОО ВПП ЮНЕСКО «Інформація для всіх» в 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ifap.ru/library/book201.pdf>.
6. Персьценьяк К. Специфіка навчання дорослих / Кшиштоф Персьценьяк // Порадник для тренера. – Бялисток : Ортдрук, 2007. – С. 11–21.
7. Потяженко М. М. Сучасні методи лікування ішемічної хвороби серця: навчально-методичний посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти. Рекомендовано ЦМК МОЗ України, від 16.12.2015 р. / М. М. Потяженко, Н. О. Люлька, Т. В. Дубровінська [та ін.]. – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2016. – 105 с.
8. Пултужицький Ю. Андрагогіка як наука, потрібна в роботі тренера / Ю. Пултужицький // Порадник для тренера. – Бялисток : Ортдрук, 2007. – С. 5 – 11.
9. Скрипник І. М. Клінічна пульмонологія : навч. посіб. Рекомендовано ЦМК МОЗ України від 16.10.2012 р. / І. М. Скрипник, Н. Л. Соколюк, О. Ф. Гопко. – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2016. – 314 с.

УДК 378:61:37.045:159.9-057.875(477.53-25)

Похилько В.І., Ставицька Н.П., Ющенко Ю.П., Климач Т.М.

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ГРУП НОВОГО НАБОРУ ВДНЗУ «УМСА»

У статті розкриті особливості адаптації студентів перших курсів усіх факультетів академії та медичного коледжу, студентів другого курсу нормативної форми навчання стоматологічного факультету (на другий курс зараховуються студенти, які мають середню спеціальну освіту). Завданням дослідження був аналіз типових проблем психологічної адаптації до умов навчання у виші, виявлення можливостей забезпечення психічного здоров'я студентів. Дослідження враховували групи нового набору впродовж 2015-2018 н.р.

Ключові слова: адаптація, емоційне розчарування, навчальна мотивація, психічне здоров'я.

Для сучасних студентів навчання у вищому медичному навчальному закладі – дуже важливий період життя, адже це час становлення майбутнього лікаря, фахівця. На початковому етапі навчання студенти проходять процес адаптації.